

Михайлов Олександр Миколайович,
*к.ю.н., доцент кафедри адміністративного і фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Гриб Анна Миколаївна,
*к.ю.н., асистент кафедри історії держави і права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

**ДИСТАНЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ
ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ
(АПЕКТ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ
НАЛЕЖНОГО ДОКАЗУ НАДІСЛАННЯ КОПІЇ
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКУМЕНТУ ТА ДОДАНИХ
ДО НЬОГО ДОКУМЕНТІВ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ
ОПОНЕНТАМИ)**

Запровадження новацій – елементів електронного суду: інформація про суд, дату надходження позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення, стадії розгляду справи, рух справи з одного суду до іншого, сторони спору та предмет позову, місце, дату і час судового засідання, он-лайн трансляція окремих судових засідань і проведення відеоконференцій між судами, доступ до текстів судових рішень через єдиний державний реєстр судових рішень, – не лише виконання міжнародних зобов'язань України, виконання багаторічних рекомендацій міжнародних експертів чи приведення вітчизняних стандартів правосуддя до міжнародних стандартів. Це, насамперед, нові можливості для трансформації системи [1].

У зв'язку з виникненням у судовій практиці питань, пов'язаних із дистанційним зверненням до адміністративного суду – визначенням належного доказу надіслання копії процесуального документу та доданих до нього документів процесуальними опонентами, Вищий адміністративний суд України вважає за необхідне повідомити, що абзацом двадцятьсьомим пункту 2 Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 5 березня 2009 року № 270 [2], визначено, що документом, який підтверджує надання послуг поштового зв'язку, є розрахунковий документ встановленої відповідно до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 6 липня 1995 року № 265/95-ВР [3] форми та змісту (касовий чек, розрахункова квитанція тощо).

З аналізу зазначеної норми вбачається, що розрахунковий документ, виданий поштовим відділенням, є доказом надання (оплати) послуг поштового зв'язку, проте він не дає можливості суду перевірити вміст поштового відправлення і не містить повної адреси одержувача.

Вміст поштового відправлення містить бланк опису вкладення, який згідно з пунктом 61 Правил надання послуг поштового зв'язку затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 5 березня 2009 року № 270 заповнюється відправником у двох примірниках. Працівник поштового зв'язку повинен перевірити відповідність вкладення опису, розписатися на обох його примірниках і проставити відбиток календарного штампеля. Один примірник опису вкладається до поштового відправлення, другий видається відправникові.

З огляду на викладене та з урахуванням вимог частини третьої статті 106 Кодексу адміністративного судочинства України належним доказом надіслання процесуальними опонентами копії процесуального документу та доданих до нього документів може бути опис вкладення разом з розрахунковим документом [4].

В окресленій Вищим адміністративним судом України площині інформаційного листа інтерес представляють судові рішення адміністративних судів як судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій:

«Позивач не додав до позовної заяви доказ щодо надіслання відповідачу копії позовної заяви та доданих до неї документів, а саме опис відправлених відповідачу документів з відміткою пошти.

В інформаційному листі Вищого адміністративного суду України від 16.11.2011 року № 2091/11/13-11 зазначено, що належним доказом надіслання суб'єктом владних повноважень відповідачу та третім особам у справі копії позовної заяви та доданих до неї документів повинен бути опис вкладення, з поштовим штампелем, разом з розрахунковим документом» [5].

«Як вбачається з матеріалів позовної заяви позивачем, суб'єктом владних повноважень, в якості доказу надіслання відповідачу позовної заяви та додатків до неї надано фіскальний чек № ... від ..., однак опису вкладення до листа, що надсилався на адресу ОСОБА_1 позивачем суду не надано, що не дозволяє судді перевірити вміст зазначеного поштового відправлення, тобто дотримання Луцьким районним центром зайнятості приписів частини третьої статті 106 Кодексу адміністративного судочинства України щодо надіслання відповідачу позовної заяви та доданих до неї документів.

При цьому суддя зазначає, що чинна форма опису вкладення до цінного листа ... передбачає зазначення найменування одержувача листа, його поштову адресу, перелік документів, що надсилаються, разом з підписом уповноваженого працівника поштового відділення, який перевіряв вміст

поштового відправлення та відбитком календарного штемпеля.

Позивачу слід усунути вищезазначений недолік шляхом подання до суду належного опису вкладення до поштового відправлення № ... від ..., що підтверджує надсилання ОСОБА_1 копії позовної заяви та всіх додатків до неї матеріалів, зі всіма необхідними реквізитами, а саме: найменуванням одержувача, його поштовою адресою, детальним переліком всіх документів, які відправляються (в тому числі позовної заяви та всіх додатків до неї окремо), підписом уповноваженого працівника поштового відділення, який перевіряв вміст поштового відправлення та відбитком календарного штемпеля.

У випадку, якщо поштове відправлення № ... від ... оформлялося без складання опису вкладення, позивачу слід здійснити нове відправлення надавши до суду належним чином оформлений розрахунковий документ (фіскальний чек) та опис вкладення, оформлений згідно вимог ухвали.

Позивач також вправі вручити копію позовної заяви та додатків до неї документів особисто відповідачу, про що відібрати відповідну розписку з детальним описом отриманих документів» [6].

«З аналізу даної норми КАС України, суд апеляційної інстанції вбачає, що суддя залишаючи позовну заяву без руху зобов'язаний в ухвалі роз'яснити позивачу порядок та спосіб усунення недоліків позовної заяви.

Однак, як вбачається із ухвали від 30.11.2011 року, суддя першої інстанції належним чином не роз'яснив позивачу спосіб усунення зазначених в ухвалі недоліків позовної заяви, оскільки вказав про можливість підтвердження надіслання позовної заяви та додатків до неї документів тільки описом вкладення до поштового відправлення разом із розрахунковим документом, не зазначивши про інші можливі альтернативні способи такого підтвердження, зокрема розписка відповідача чи третьої особи або штамп про отримання.

Відсутність належного роз'яснення способів усунення недоліків позовної заяви, зазначених в ухвалі про залишення позовної заяви без руху, позбавило позивача виконати належним чином її вимоги.

Таким чином, суд апеляційної інстанції прийшов до висновку, що ухвала судді першої інстанції про повернення позовної заяви постановлена з неповним з'ясуванням судом обставин справи та є передчасною без належного роз'яснення порядку та способу усунення недоліків позовної заяви.

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 199 КАС України суд апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі, має право скасувати таку ухвалу і направити справу для продовження розгляду» [7].

«Як встановлено судами першої та апеляційної інстанцій, на підтвердження факту надіслання копії позовної заяви та додатків до неї документів на адресу відповідача ДПП у Печерському районі м. Києва додано до

позовної заяви фіскальний чек № ... від ... підприємства поштового зв'язку.

Відповідно до пункту 2 Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 5 березня 2009 року № 270, розрахунковий документ – документ встановленої відповідно до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» форми та змісту (касовий чек, розрахункова квитанція тощо), що підтверджує надання послуг поштового зв'язку.

Згідно з пунктом 19 Правил внутрішні поштові відправлення з оголошеною цінністю можуть прийматися для пересилання з описом вкладення та/або з післяплатою».

Отже, оскільки, внутрішні поштові відправлення приймаються для пересилання з описом вкладення лише за бажанням відправника, а норми Кодексу адміністративного судочинства України не містять прямої вказівки щодо того, якими саме засобами доказування суб'єкт владних повноважень повинен підтвердити факт направлення копії позовної заяви та доданих до неї матеріалів відповідачу, то у судів попередніх інстанцій не було правових підстав для визнання фіскального чеку № ... від ... неналежним доказом цієї обставини» [8].

Окремий інтерес представляє алгоритм – з метою забезпечення однакового і правильного застосування законодавства про перегляд судових рішень в апеляційному порядку Пленум Вищого господарського суду України постановив дати господарським судам України такі роз'яснення:

«Відсутність опису вкладення до листа не тягне за собою наслідків у вигляді повернення апеляційної скарги, оскільки законодавством не передбачено обов'язкового оформлення відправником такого опису (за винятком випадків, зазначених у пункті 60 Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 5 березня 2009 року № 270), і у господарського суду відсутні правові підстави спонукати відправників до обов'язкового оформлення описів вкладення» (абзац третій пункту 4 постанови Пленуму ВС України «Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України» від 17 травня 2011 року № 7 [9]).

Продовжити ланцюг аргументів їй, одночасно, висновком завершити виступ слід тезою доповіді Голови Верховного Суду України Ярослава Романюка на IV Міжнародному судово-правовому форумі «Судова реформа: стан та напрями розвитку» [10] щодо надзвичайної ваги правового висновку Верховного Суду України.

В класичному розумінні [сформованому в англосаксонській правовій сім'ї] він не є судовим прецедентом. Верховний Суд України не створює й не може створювати чи будь-як змінювати правову норму. На прикла-

ді конкретного випадку суд роз'яснює зміст правової норми: як її слід розуміти за наявності тих чи інших обставин, як вона реалізується на практиці, які наслідки можуть настати.

Належачи до романо-германської правової сім'ї Україна має достатньо розвинуту систему нормативно-правових актів і не потребує перетворення судової влади в законодавчу, а суддів – у суб'єктів правотворчості. Відтак інститут англосаксонського прецеденту буде занадто «чужим» для вітчизняної правової системи.

В країнах континентального права під судовим прецедентом розуміють інститут усталеної судової практики. На жаль, про усталеність судової практики в Україні наразі говорити також не можемо, – наголошує Голова Верховного Суду України, – вона залишається розбалансованою. Тому найбільш прийнятним шляхом буде розробка механізмів впровадження інституту так званого переконливого прецеденту. Останній так чи інакше характерний для обох правових сімей і полягає в тому, що судові рішення не має обов'язкової прецедентної сили, проте впливає на практику інших судів з огляду на авторитет суду, який таке рішення ухвалив.

Література:

1. Філатов О. Доповідь заступника Глави Адміністрації Президента та координатора Ради з питань судової реформи, секретаря Конституційної комісії Олексія Філатова на IV Міжнародному судово-правовому форумі «Судова влада України // Офіційний веб-портал. – Режим доступу: [http://st.od.court.gov.ua/sud1526/news/255405/http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/7084143E156B2931C2257FA100460F50?OpenDocument&year=2016&month=04&](http://st.od.court.gov.ua/sud1526/news/255405/http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/7084143E156B2931C2257FA100460F50?OpenDocument&year=2016&month=04&)
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил надання послуг поштового зв'язку» від 5 березня 2009 року № 270 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/270-2009-%D0%BF?test=XX7MfytCSgky/M6lZiF1b.lCH14dQs80msh8le6>
3. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 6 липня 1995 року № 265/95-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80>
4. Інформаційний лист Вищого адміністративного суду України «Щодо визначення належного доказу надіслання суб'єктом владних повноважень відповідачу і третім особам копії позовної заяви та доданих до неї документів, на підставі пункту 4 частини першої статті 32 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 16 листопада 2011 року № 2091/11/13-11 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v2091760-11>
5. Ухвала Одеського окружного адміністративного суду від 12 липня 2013 року, справа № 815/5036/13-а [Електронний ресурс] / Єдиний державний реєстр судових рішень // Автоматизована система збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/32375485>

6. Ухвала про залишення позовної заяви без руху Волинського окружного адміністративного суду від 17 жовтня 2013 року, справа № 803/2124/13-а [Електронний ресурс] / Єдиний державний реєстр судових рішень // Автоматизована система збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/31490027>

7. Ухвала Львівського апеляційного адміністративного суду від 2 липня 2012 року, справа № 25366/12/9104 [Електронний ресурс] / Єдиний державний реєстр судових рішень // Автоматизована система збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25189163>

8. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 1 березня 2012 року, № К/9991/46926/11-С [Електронний ресурс] / Єдиний державний реєстр судових рішень // Автоматизована система збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21836335>

9. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України» від 17 травня 2011 року № 7 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007600-11>

10. Романюк Я. Вступна доповідь Голови Верховного Суду України Ярослав Романюка на IV Міжнародному судово-правовому форумі «Судова реформа: стан та напрями розвитку» [Електронний ресурс] / Верховний Суд України // Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/DCB743A28C204F3EC2257F7900271156?OpenDocument&year=2016&month=03&http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/7084143E156B2931C2257FA100460F50?OpenDocument&year=2016&month=04&](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/DCB743A28C204F3EC2257F7900271156?OpenDocument&year=2016&month=03&http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/7084143E156B2931C2257FA100460F50?OpenDocument&year=2016&month=04&)